

บทที่ ๓

ทรรศนะเรื่องนิจวัฏของ ฟรีดริค นิตซ์เซ

พัฒนาการแนวความคิดทรรศนะเรื่องนิจวัฏของ ฟรีดริค นิตซ์เซ

เป็นที่ชัดเจนแล้วว่าทรรศนะเรื่องนิจวัฏมิใช่ความคิดใหม่ที่นิตซ์เซกล่าวถึงเป็นคนแรก หากแต่ได้มีการพยายามอธิบายโลกและจักรวาลในแนวที่เป็นวงจรรซ้ำรอยเดิมซ้ำวัน-คร้มนานแล้ว และในฐานะนักภาษาศาสตร์และวรรณคดี นิตซ์เซย่อมจะคุ้นเคยกับทรรศนะเรื่องนิจวัฏจากนักปรัชญากรีกได้ดี ในระหว่างปี ค.ศ. ๑๘๗๒-๑๘๗๓ นิตซ์เซรับตำแหน่งศาสตราจารย์ที่มหาวิทยาลัยบาเซิลและได้เป็นผู้บรรยายวิชาว่าด้วย"นักปรัชญาสมัยก่อนปลาโต" ในคำบรรยายดังกล่าว นิตซ์เซได้เอ่ยถึงทรรศนะนิจวัฏเป็นครั้งแรกในปาฐกถาของเขา โดยเฉพาะทรรศนะเรื่องนิจวัฏของปีทาโกรัส แต่เขาก็ไม่ได้ให้ความสำคัญกับทรรศนะนี้มากนัก นอกจากกล่าววิจารณ์ปีทาโกรัสในฐานะนักปฏิรูปศาสนาคนสำคัญในสมัยก่อนปลาโต

นิตซ์เซได้กล่าวถึงทรรศนะเรื่องนิจวัฏของปีทาโกรัสเป็นครั้งที่สองในหนังสือ

Second Meditation: Of the Use and Disadvantage of History for Life
ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. ๑๘๗๔ ไว้ว่า

... ในที่สุด สิ่งที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วครั้งหนึ่งย่อมจะคงเกิดขึ้นอีก เป็นครั้งที่สอง ความทุกข์ของพวกปีทาโกรัส คือเมื่อเหตุการณ์ในท้องฟ้าอยู่ในตำแหน่งเดิมอีกครั้ง เหตุการณ์ต่างๆบนโลกก็จะเกิดขึ้นซ้ำเดิมแม้ในรายละเอียดปลีกย่อย; ดังนั้นเมื่อความงามและความดีพันชั้ที่แน่นอนต่อกันแล้ว ชาวสโตอิกคนหนึ่งกับเยสึควเรียนอีกคนก็จะวางแผนสังหารซึ่งกันอีกครั้ง...^๑

^๑Friedrich Nietzsche, "Thoughts out of Season, Vol. 2," trans.

Adrian Collins, quoted in The Philosophy of Nietzsche, ed. Geoffrey Clive (New York: New American Library, 1965), p. 227.

แต่การอ้างถึงทรศนะนิจวัฏของปีทาโกรัสนี้ นิทซ์เซ่เพียงยกมาเพื่อชี้ให้เห็นข้อผิดพลาดในการศึกษาประวัติศาสตร์แบบที่เขาเรียกว่า "ประวัติศาสตร์อนุสาวรีย์" (Monumental History)° โดยนิทซ์เซ่ชี้ว่าการศึกษาประวัติศาสตร์แบบอนุสาวรีย์นี้เป็นความพยายามที่จะหาข้อสรุปทั่วไปจากเหตุการณ์ในอดีตเพื่อนำมาอธิบายเหตุการณ์ปัจจุบัน และวิธีการเช่นนี้ในที่สุดก็จะเข้าแนวเดียวกับทฤษฎีการซ้ำรอยเดิมของปีทาโกรัสที่นิทซ์เซ่ยกมากล่าวข้างต้น ดังนั้นวิธีศึกษาประวัติศาสตร์แบบอนุสาวรีย์เช่นนี้สำหรับนิทซ์เซ่ เขาเห็นว่าไม่มีทางจะหาความจริงที่สมบูรณ์ได้ เพราะ "มันมักจะนำสิ่งต่างๆที่ไม่สอดคล้องกันเข้ามาสรุปให้มีความสอดคล้องกันเสมอ, ทั้งจะทำให้ความแตกต่างของแรงจูงใจและโอกาสต่างๆค่อยค่าลงไปด้วยเสมอ."๒ ฉะนั้นการกล่าวถึงทรศนะนิจวัฏในงานนิพนธ์ดังกล่าวของนิทซ์เซ่เช่นนี้จึงมีความหมายในทางปฏิเสธทรศนะนี้.

อย่างไรก็ตาม วอลเตอร์ คอฟมานน์^๓ ก็ได้วิจารณ์การปฏิเสธทรศนะนิจวัฏในผลงานชิ้นนี้ว่า เป็นเพียงการปฏิเสธการซ้ำรอยเดิมของเหตุการณ์ภายในช่วงประวัติศาสตร์ที่รับรู้ได้เท่านั้น โดยไม่ได้ปฏิเสธความเป็นไปได้ของทรศนะนิจวัฏในช่วงวงจรประวัติศาสตร์ทั้งช่วง เพราะทรศนะนิจวัฏของนิทซ์เซ่เกิดจากการมองแบบเหนือประวัติศาสตร์ (supra-historical outlook) ไม่ใช่ในความหมายของประวัติศาสตร์แต่อย่างใด นอกจากนั้น คอฟมานน์ยังยืนยันว่า แนวความคิดเรื่อง "เหนือประวัติศาสตร์" ซึ่งนิทซ์เซ่กล่าวถึงในหนังสือเล่มนี้เป็นพื้นฐานความคิดเรื่องทรศนะนิจวัฏของนิทซ์เซ่เอง :

004428

°ประวัติศาสตร์อนุสาวรีย์ของนิทซ์เซ่ หมายถึง การศึกษาประวัติศาสตร์โดยเน้นที่บุคคลสำคัญ เพื่อแสดงคุณสมบัติที่ประกอบขึ้นเป็นความยิ่งใหญ่ของมนุษย์

๒ Nietzsche, "Thoughts out of Season, Vol. 2," quoted in The Philosophy of Nietzsche, p. 227.

๓ Walter Kaufmann, Nietzsche: Philosopher, Psychologist, Antichrist, 3d ed. (New York: Vintage Books, 1968), p. 319.

พวก"เหนือประวัติศาสตร์" เป็นผู้ที่ยังไม่เห็นการหลุดพ้นในกระบวนการวิวัฒนาการ, โลกสำหรับเขานั้นสมบูรณ์และบรรลุจุดหมายของมันในแต่ละนาทีแล้ว. สิบปีข้างหน้า จะสอนสิ่งที่สิบปีที่แล้วไม่สามารถสอนได้อย่างไร?

แนวความคิดที่ปฏิเสธวิวัฒนาการในอนาคตเช่นนี้เอง ที่จะนำไปสู่แนวความคิดเรื่องการชำระ
รอยเค็มชั่ววันจันทร์

นอกจากทรศนะเรื่องนิจวัฏของปีทาโกรัสแล้ว นิทซ์ก็ยังได้อ้างถึงทรศนะนี้
ว่าเขาได้รับรู้จากนักปรัชญากรีกคนอื่นเช่นกัน ดังที่ได้กล่าวไว้ในหนังสือ *Ecce Homo*
ของเขาว่า

ทรศนะเรื่อง"นิจวัฏ" ซึ่งก็คือคำสอนว่าควยวิถึวงจรของสรรพสิ่งที่ย่ำรอยเค็มโดย
ปราศจากเงื่อนไขและไม่มีวันจบสิ้น เป็นคำสอนสุดท้ายของซาราทุสตรา ซึ่งได้ถูก
สอนมาก่อนแล้วโดยเฮราคลีตุส. อย่างน้อยสำนักสโตอิกก็ได้คัดลอกเอาไว้, และ
พวกสโตอิกก็ได้สืบทอดมรดกหลักความคิดสำคัญทั้งหมดของเขาจากเฮราคลีตุส.^๒

และไม่เพียงแต่นักปรัชญากรีกเท่านั้นที่ได้ให้แนวความคิดเรื่องการชำระรอยเค็มชั่ววันจันทร์
แก่นิทซ์เซ ในหนังสือเล่มหนึ่งที่นิทซ์เซมิอยู่ชื่อ *Letzte Gedichte und Gedanken von*
H.Heine, (Hamburg, 1869, ed. Adolf Strotmann) ก็ได้ปรากฏข้อความตอนที่
Heinrich Heine ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้และเป็นผู้เขียนชาวเยอรมันที่นิทซ์เซยกย่องมาก
คนหนึ่ง ได้แสดงทรศนะนิจวัฏไว้ดังนี้

และเธอกล่าวตอบด้วยน้ำเสียงที่อ่อนโยนว่า: "ขอให้เราเป็นเพื่อนที่ติดอกกัน." แต่
สิ่งที่ผมได้บอกคุณผู้อ่านที่รักในที่นั้น มันไม่ใช่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อวันวานหรือวาน
คืนนี้... เพราะเวลาไม่มีขอบเขตจำกัด, แต่สิ่งต่างๆที่มีอยู่ในเวลา อันเป็นสิ่ง
รูปธรรมทั้งหลายนั้นมีจำนวนจำกัด. มันอาจจะกระจัดกระจายเป็นอนุภาคที่เล็กที่สุด;
แต่อนุภาคเหล่านั้นหรืออะตอม มีจำนวนที่แน่นอน, และจำนวนโครงสร้างทั้งหมดอันประ
รอบด้วยอนุภาคเหล่านั้นก็มีจำนวนที่แน่นอนเช่นกัน. ดังนั้น ไม่ว่าเวลาจะผ่านไปยาว

^๑Nietzsche, "Thoughts out of Season, Vol.2," quoted in The
Philosophy of Nietzsche, p.223.

^๒Friedrich Nietzsche, Ecce Homo, trans. Walter Kaufmann
(New York: Vintage Books, 1969), pp.273-274.

นานเท่าไรแล้วก็ตาม, เมื่อเป็นไปตามกฎเกณฑ์วัฏจักรที่ครอบคลุมการผสมผสานที่ซ้ำเติมตลอดกาล โครงสร้างทั้งหมดที่โคเคยมีอยู่มาก่อนในโลกนี้ก็จะต้องพบกัน, ประทะ, ผัด, จูบ และทำให้สลายลงซึ่งกันและกันอีก... และดังนั้น ก็จะมีวันหนึ่งที่ชายคนหนึ่งจะเกิดอีกครั้งเหมือนผม และหญิงหนึ่งจะเกิดอีกเหมือนแมรี เพียงแต่หวังว่าในหัวของชายคนนั้นจะบรรจุความโง่เขลาจนอลงกว่านี้ และในคืนแค้นที่ดึกกว่า พวกเขาจะพบและเข้าใจกันและกันเป็นเวลายาวนาน; และในที่สุดหญิงนั้นจะยื่นมือของเธอให้แก่ชายผู้นั้น พร้อมกับกล่าวด้วยน้ำเสียงอ่อนโยนว่า: "ขอให้เราเป็นเพื่อนที่ดีต่อกัน."^๑

ถึงแม้ว่านิทซ์เช่จะไม่ใช้คนค้นคิดเรื่องทฤษฎะนิจวัฏครั้งที่เขาได้ยอมรับไว้ในโน้ตที่รวบรวมเป็นหนังสือชื่อ *The Will to Power* ว่า "ข้าพเจ้าพบความคิดนี้ในนักคิดรุ่นก่อนๆ ทุกครั้งมันถูกกำหนดโดยการพิจารณาถึงสิ่งที่ไกลโพ้นอื่นๆ (โดยมากในทางศาสนศาสตร์, คว้าความสนใจเกี่ยวกับผู้สร้างวิญญาน)."^๒ แต่ทฤษฎะนิจวัฏที่นิทซ์เช่ได้สรุปยืนยัน ก็มี ความสำคัญในความรู้สึกของเขาเองอยู่มาก ถึงแม้จะเห็นได้จากคำบรรยายความรู้สึกของเขาในการยืนยันทฤษฎะนิจวัฏเป็นครั้งแรก ซึ่งเขายังจดจำได้อย่างแม่นยำว่า

...ความคิดเรื่องนิจวัฏ ฉันเป็นสูตรสูงสุดของการยืนยันที่ชั่วจบบรรลุถึงได้, เกิดขึ้นในเดือนสิงหาคม ๑๘๘๑ : มันถูกเขียนลงในเศษกระดาษพร้อมด้วยบันทึกลงข้างใตว่า "๒๐๐๐ พุดเหนือมนุษย์และกาลเวลา". วันนั้นข้าพเจ้ากำลังเดินผ่านป่าไปตามริมทะเลสาบซีลวาฟลานา; ข้าพเจ้าหยุดที่ก่อนหินทรงปิรามิดสูงใหญ่ไม่ไกลจากเซอร์ไลนิก. ในขณะนั้นเองความคิดนี้ก็เกิดขึ้นกับข้าพเจ้า."^๓

และหลังจากความรู้สึกในเชิงอัตตคติญาณดังกล่าวแล้ว นิทซ์เช่ก็ได้ประกาศยืนยันทฤษฎะนิจวัฏของเขาเป็นครั้งแรกในหนังสือชื่อ *The Gay Science* ซึ่งตีพิมพ์ในปี ๑๘๘๒ ว่า

นำหนักอันใหญ่หลวงที่สุด. จะเป็นอย่างไร ถ้ามีวันหนึ่งหรือคืนหนึ่ง ปีศาจได้ลอบเข้ามาในระหว่างความโดดเดี่ยวอย่างที่สุดของท่าน และกล่าวกับท่านว่า: "ชีวิตนี้ที่ผู้เจ้าดำรงอยู่ในปัจจุบันและโคค่าเนินมาแล้ว, ผู้เจ้าจักต้องมีชีวิตเช่นนี้อีกครั้ง และอีกนับ

^๑ Quoted in Kaufmann, Nietzsche: Philosopher, Psychologist, Antichrist, pp. 318-319.

^๒ Friedrich Nietzsche, The Will to Power, trans. Walter Kaufmann and R.J. Hollingdale (New York: Vintage Books, 1968), p. 548.

^๓ Nietzsche, Ecce Homo, p. 295.

ครั้งไม่ถ้วน; จะไม่มีอะไรใหม่อีกเลย ไม่ว่าจะ เป็นความเจ็บปวดทุกครั้ง ความสนุก สนานทุกตอนและความคิดหรือการทอดถอนใจทุกครั้ง ทุกสิ่งที่แม่เล็กน้อยที่สุดหรือยิ่งใหญ่เพียงใดในชีวิตจะกลับมาสู่ผู้เจ้าอีก ทุกอย่างจะอยู่ในลำดับและต่อเนื่องกันเหมือนเดิม แม่แต่เจ้าแมงมุมตัวนี้และแสงจันทร์ที่สาดส่องมาระหว่างคนมัน, และแม่แต่ชั่วขณะนี้กับตัวของตัวเอง. นาฬิกาทรายนิรันดรแห่งการมีอยู่โคทมุนพลิกกลับอีกครั้งแล้ว ครั้งเล่า และผู้เจ้าก็อยู่ในนั่นด้วย; เป็นอนุหนึ่งของผู้ทราย."

ท่านจะทอดกายลงพร้อมกับขบเขี้ยวเคี้ยวฟันและสาปแช่ง เจ้าปีศาจที่กล่าวเช่นนั้นหรือไม่? หรือท่านจะรับรู้ถึงชั่วขณะอันน่าสยดสยองด้วยคำตอบแก่ปีศาจนั้นว่า "พระองค์คือพระเจ้า และข้าไม่เคยได้ยินอะไรที่คิดเลิศเช่นนี้มากจนเลย." ถ้าความคิดนี้ครอบงำท่านแล้วละก็ มันจะเปลี่ยนแปลงท่านในขณะนั้นหรือบางทีจะบดขยี้ท่านลง. คำถามในแต่ละครั้งและในทุกสิ่ง ซึ่งจะวางอยู่บนการกระทำของท่านเสมือนเป็นน้ำหนักอันใหญ่หลวงที่สุดก็คือ "ท่านปรารถนาสิ่งนี้อีกครั้งและอีกนับครั้งไม่ถ้วนหรือไม่?" หรือท่านจะกำหนดการเป็นตัวของท่านเองได้ก็เพียงไร และจักวางชีวิตที่ไม่ปรารถนาอะไรอื่นนอกจากการยืนยงสูงสุดชั่ววันนิรันดร เช่นนี้ได้ก็แค่ไหน?"

ไม่ว่าทรศนะการชั่วร้ายตัวนี้วันนี้นี้จะเป็นผลจากการศึกษาปรัชญากรีก หรือเกิดจากการหยั่งรู้โดยฉับพลันดั่งที่นิทซ์เข้บันทึกไว้ก็ตาม นิทซ์เข้ก็ได้ยอมรับทรศนะนี้จวบจนถือเป็นขั้นใหม่แห่งการพัฒนาความคิดทางปรัชญาของเขาเอง โดยเขาถือว่าทรศนะนี้จวบจนเป็นแนวความคิดพื้นฐานของหนังสือที่สำคัญที่สุดของเขาชื่อ *Thus Spoke Zarathustra* ซึ่งตีพิมพ์ระหว่างปี ๑๘๘๓-๑๘๘๖

นิทซ์เข้เริ่มเสนอทรศนะนี้จวบจนอย่างชัดเจนในตอนที่ ๓ ของ *Thus Spoke Zarathustra* โดยผ่านปริศนาที่ซาราทุสตราประสบในรูปจินตนาการแห่งความโดดเดี่ยว การโต้ตอบระหว่างซาราทุสตรากับตัวประหลาดหรือคนแคระในปริศนาค้นคล้ายคลึงกับบทสนทนาของปีศาจใน *The Gay Science* ตอนที่ ๓๔๑ ข้างต้น เช่น การกล่าวถึงแมงมุมและแสงจันทร์ เป็นต้น ในปริศนาค้น ซาราทุสตราได้จินตนาการนิรันดรภาพในรูปของประตูที่มีทางเดินสองทางที่อยู่ใต้ศตวรรษข้าม มาบรรจบณ. ประตูแห่งนี้ :

... จงดูที่ประตูนี้สิ, เจ้าคนแคระ! ... มันมีสองคาน ทางสองทางมาพบกันที่นี่ แต่ไม่

เคยมีใคร เดินไปจนสุดทางทั้งสองไถ่เลย. ทางอันเหยียดยาวนี้ทอดไปเบื้องหลังถึง
นิรันดรภาพ และอีกทางหนึ่งข้างหน้าก็ทอดไปสู่อีกนิรันดรภาพหนึ่ง ทั้งสองทางอยู่
ตรงกันข้าม แต่กลับมาพบกันที่ประตูแห่งนี้. ชื่อของประตูถูกเขียนไปข้างบนว่า: "ชั่วขณะ"
แต่ถ้าใครก็ตามลองเดินไปความทางนี้ ทางใดทางหนึ่งเรื่อยไป เจาจะ เชื่อหรือว่า
ทาง เดินนี้จะนำไปสู่นิรันดรภาพที่ตรงกันข้ามกัน?

... จงดูที่ชั่วขณะนี้! ... จากประตู "ชั่วขณะ" นี้ ทางอันยาวเหยียดไม่สิ้นสุดทอดกลับ
ไปเบื้องหลังของเรามีนิรันดรภาพอยู่. อะไรก็ตามที่เดินไถ่จะต้อง เดินบนทางสายนี้มา
ก่อนมิใช่หรือ? อะไรก็ตามที่อาจเกิดขึ้นไถ่ ก็จะต้อง เกิดขึ้นแล้ว, ห้ามาก่อนแล้ว, ผ่าน
มาก่อนแล้วมิใช่หรือ? และถ้าทุกสิ่ง เคยมีอยู่มาก่อนชั่วเวลานี้... เจ้าประตูนี้ก็คง
อยู่ที่นั่นมาก่อนมิใช่หรือ? และทุกสิ่ง เกาะเกี่ยวกันอย่างแน่นหนา เสียจนกระทั่งชั่ว
ขณะนี้ไถ่ลากเอาทุกอย่างตามมันมาด้วย. ... เพราะว่าอะไรก็ตามที่เดินไถ่ บนหน
ทางอันยาวเหยียดนี้, มันจักต้องเดินอีกครั้ง.

และเจ้าแมงมุม เชื่องช้าที่คลานอยู่ในแสงจันทร์, ตัวแสงจันทร์เอง, และข้ากับเจ้า
ณ. ประตูแห่งนี้ กระซิบบอกกันและกันถึงสิ่งที่เป็่นนิรันดร พวกเราทั้งหมดไม่ได้อยู่ที่นั่น
มาก่อนดอกหรือ? เราไถ่กลับมาและเดินไปยังทางอีกสายหนึ่งที่ทอดไปข้างหน้า. บน
ทางอันนาสพึงกลัวนี้ เราต้องกลับมาอีกชั่วนิรันดรมิใช่หรือ?

และแล้วข้าก็พูดคอยลงๆ เพราะข้าหวาดกลัวต่อความคิดของข้าเอง และบรรดา
ความคิดที่อยู่เบื้องหลังความคิดของข้า. แล้วทันใดนั้น ข้าก็ไถ่ยืนเสียงสนับหอนอยู่ไกลๆ.
ข้าเคยไถ่ยืนสนับหอนเช่นนั้นมาแล้วหรือไม่ว่? ความคิดของข้าโลดแล่นกลับไป. ไช้แล้ว,
เมื่อข้าเป็นเด็ก ในสมัยเยาว์วัยที่ห่างไกลที่สุด ข้าเคยไถ่ยืนสนับหอนเช่นนั้นมากอน.
... ที่ตรงนั้นมีชายคนหนึ่งนอนอยู่. และที่นั่นเอง สนับหอนนั้นกำลังกระโดด ชนตั้งชัน
ร้องคราง. ตอนนั้นมันเห็นว่าข้ากำลังมา แล้วมันก็หอนอีก, มันส่งเสียงร้อง. ข้าเคย
ไถ่ยืนสนับหอนเพื่อขอความช่วยเหลือเหมือนเช่นนั้นมากอนหรือ?...^๑

นิรันดรภาพในปริศนาข้างต้นนี้หมายความว่า จากชั่วขณะปัจจุบัน ซึ่งมีประตูเป็นสัญลักษณ์นั้น
เราสามารถที่จะนับย้อนกลับไปในอดีตได้ไม่สิ้นสุด และจากชั่วขณะเดียวกันนี้เอง เราก็สา
มารถนับไปข้างหน้าในอนาคตได้อย่างไม่สิ้นสุดเช่นกัน และในปริศนานี้เอง นิทซ์เซ่ไถ่ยืน
ย่นว่าเหตุการณ์ทุกอย่าง เกี่ยวพันต่อกันอย่างหนาแน่น จนกระทั่งการเกิดร้ายของเหตุการณ์
จะเหมือนกันทุกประการ ซึ่งแสดงว่านิทซ์เซ่เชื่อในหลักนิยัตินิยม (Determinism) ที่ว่าทุกสิ่ง
ย่อมเป็นสาเหตุเกี่ยวของกัน เมื่อการเริ่มต้นใหม่เหมือนเดิม เหตุการณ์ที่ตามมาก็ย่อมจะ
เหมือนเดิมทุกประการ

^๑Friedrich Nietzsche, "Thus Spoke Zarathustra," in The Portable Nietzsche, trans. Walter Kaufmann (Harmondsworth: Penguin Books, 1977), pp.269-271.

ฉากแห่งความทรงจำในอดีตเกี่ยวกับผู้ชายที่นอนอยู่และสุนัขในที่นี้ เป็นการกล่าวถึง ความทรงจำในสมัยเป็นเด็กของนิทซ์เซ่เอง นั่นคือบิดาของนิทซ์เซ่ได้ล้มฟาดลงกับพื้น และถึงแก่กรรมในเวลาต่อมา ดูเหมือนว่านิทซ์เซ่ได้พบภาพที่บิดานอนสิ้นสติ จากการล้มลงนั้นพร้อมกับเสียงเห่าหอนของสุนัขซึ่งทำให้เขาคงใจกลัวอย่างยิ่ง การกล่าวถึงความทรงจำจากอดีตของเขาพร้อมๆกับการ เสนอพรรณสนะนิจวัฏนี้ ได้แสดงถึงความหวาดกลัวต่อสภาพเหตุการณ์ในวัยเยาว์นั้นอย่างยิ่ง และได้สะท้อนออกถึงความหวาดกลัวในพรรณเรื่องนิจวัฏในความรู้สึกของซาราทุสตรา เป็นความหวาดกลัวที่ว่าเขาจะต้องพบกับเหตุการณ์น่าอกลั่นขวัญหาย เช่นนั้นอีกชั่ววันครั้นไม่สิ้นสุด แต่อีกแง่หนึ่ง ก็อาจเป็นสะท้อนว่า นิทซ์เซ่เชื่อในการชำระรอยของเหตุการณ์ภายในช่วงประวัติศาสตร์ที่เรียกกันทั่วไปว่า "ประวัติศาสตร์ชำระรอย" กล่าวคือภายในจิตใจสำนึกของเขา มีความกลัวว่า ตัวเขาจะต้องพบจุดจบเช่นเดียวกับบิดา เพราะข้อเท็จจริงก็คือ บิดาของเขาถึงแก่กรรมในขณะที่เสียสติ ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากการล้มฟาดนั้น ตัวนิทซ์เซ่เองอาจจะนึกสงสัยว่าอาการ เสียสตินั้นเป็นลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในจิตใจ และถูกเปิดเผยออกมาด้วยการล้มฟาด และเกรงว่าอาการสติวิปลาศนี้อาจจะถ่ายทอดสู่ตัวเขาทางสายเลือดได้เช่นกัน^๑ ดังนั้นความหวาดกลัวต่อพรรณเรื่องนิจวัฏนี้ของนิทซ์เซ่จึงไม่ใช่ความหวาดกลัวจากเหตุผลทางปรัชญาที่ว่า การดำเนินชีวิตของมนุษย์ เป็นสิ่งที่เลือกไม่ได้และไม่มีจุดมุ่งหมายสูงสุดใดๆที่มนุษย์อาจจะบรรลุถึง เพราะวิถีชีวิตได้ถูกกำหนดมาแล้วในอดีตและจะต้อง เป็นเช่นเดิมอีกในอนาคตอย่างไม่สิ้นสุด เพียงเท่านั้น หากแต่ความหวาดกลัวนี้มีพื้นฐานจากประสบการณ์ในอดีตของนิทซ์เซ่เองด้วย

นอกเหนือจากความรู้สึกหวาดกลัวต่อพรรณเรื่องนิจวัฏดังกล่าวแล้ว ซาราทุสตรายังรู้สึกถึงความน่าสะอึกสะเอียน (nausea) จากพรรณสนะนี้ด้วย เมื่อเขาตระหนักว่าการชำระรอยเต็มชั่ววันครั้นย่อมจะนำเอาบรรดาคนที่คำคอยอ่อนแอและน่าเบื่อกลับมาเกิดอีกนับครั้งไม่ถ้วน และความคิดเช่นนี้เองที่ทำให้ซาราทุสตราล้มป่วยและไม่อาจยอมรับความจริงของพรรณเรื่องนิจวัฏนี้ได้ จนกระทั่งสัตว์เลี้ยงที่เป็นบริวารของเขา คืองูและนกอินทรียได้เป็นผู้บอกเล่าความหมายของพรรณสนะนิจวัฏอย่างละเอียดแก่เขาโดยตรง เพื่อให้เขายอม

^๑Cf. R.J.Hollingdale, "Note," in Thus Spoke Zarathustra.

รับโชคชะตาที่ถูกกำหนดมาแล้วล่วงหน้า :

... จงร้องเพลงและรืนเริงเถิด, โอ ซาราทุสตรา; พยายามลวิญญานของท่านด้วยบทเพลงบทใหม่ เพื่อที่ท่านจะได้แบกรับชะตากรรมอันยิ่งใหญ่ที่ไม่เคยเป็นของมนุษย์คนใดมาก่อน. เพราะบริวารของท่านรู้ดี, โอ ซาราทุสตรา, ว่าท่านเป็นใครและต้องเป็นอะไรต่อไป: จงรู้เถิด, ท่านคือผู้สอนการชำระรอยเค็มช้วนินคร^๑ นี่ก็คือชะตากรรมของท่าน! ท่านเป็นคนแรกที่ต้องสอนคำสอนนี้ ชะตากรรมอันยิ่งใหญ่จะไม่ให้อันตรายและความเจ็บป่วยที่รุนแรงที่สุดของท่านด้วยเช่นกันดอกหรือ?

จงดูเถิด, เราได้ถึงที่ท่านสอน. นั่นคือ ทุกๆสิ่งเกิดซ้ำเค็มช้วนินคร^๑ รวมทั้งตัวของเรากด้วย; และนั่นคือ เราและทุกสิ่งที่อยู่กับเราได้เคยมีอยู่มาก่อนแล้วนับครั้งไม่ถ้วน. ท่านจะสอนถึงปีที่ยิ่งใหญ่^๒ ที่จะมาถึง, ปีศาจแห่งปีที่ยิ่งใหญ่, ซึ่งจักเหมือนนาฬิกาทรายที่พลิกกลับครั้งแล้วครั้งเล่าเพื่อที่ทรายจะไหลลงอีกครั้ง; และปีเหล่านั้นทั้งหมดจะเหมือนกันไม่ว่าสิ่งใหญ่ที่สุดหรือเล็กที่สุด; และตัวเราเองก็จะเหมือนกันในทุกรอบปีที่ยิ่งใหญ่ ไม่ว่าจะใหญ่ยิ่งที่สุดหรือเล็กที่สุด.

และถาทานต้องการที่จะตายในขณะนี้, โอ ซาราทุสตรา, จงระวัง เราเห็นว่าท่านจะพูดอะไรกับตนเอง... ท่านจะพูดว่า "ขณะที่ข้าตายและสูญสิ้นไป... ข้าก็โคกลายเป็นศูนย์กลาง เพราะวิญญานนั้นก็ไม่มีจริง เช่นเดียวกับร่างกาย. แต่ขมวดคปมแห่งสาเหตุซึ่งผูกพันตัวข้าไว้จะเกิดขึ้นอีกและจะสร้างข้าขึ้นมาอีกครั้ง เพราะตัวของข้าเองขึ้นอยู่กับสาเหตุแห่งการเกิดชำระรอยเค็มช้วนินคร. ข้าจะกลับมาอีกพร้อมกับดวงอาทิตย์ดวงนี้, ผืนแผ่นดินนี้, อินทรีย์ตัวนี้, กับภูเขาใหญ่นี้ ไม่ใช่ชีวิตใหม่หรือชีวิตที่ดีกว่า หรือชีวิตที่คล้ายคลึงกัน ข้าจะกลับมาชำระรอยเค็มช้วนินคร^๑ ที่เหมือนเค็มและตัวคนเค็ม, ในสิ่งที่ยิ่งใหญ่ที่สุดและเล็กที่สุด, เพื่อที่จะสอนอีกครั้งถึงการเกิดชำระรอยเค็มช้วนินครของสรรพสิ่ง...^๒

และในที่สุด ซาราทุสตรา ก็ได้ยอมรับพรศนะนิจวัฏในฐานะที่ผูกพันกับความรืนเริง ผูกพันกับการยอมรับหรือยืนยันชีวิต และเป็นส่วนหนึ่งของความสำนึกในการมีอำนาจของอภิมนุษย์(Overman) ดังที่ ซาราทุสตรา กล่าวไว้ในบท The Drunken Song

ท่าน มนุษย์ผู้สูงส่งกว่า... ท่านได้เคยกล่าวตอบรับต่อความรืนเริงอย่างหนึ่งหรือไม่ว?
โอ เพื่อนของข้า, ถ้าเช่นนั้นแล้ว ท่านก็ได้กล่าวตอบรับต่อความเศร้าโศกทั้งหมดด้วย.
เพราะทุกสิ่งถูกผูกพันและร้อยรัดไว้ด้วยกัน; ถาทานต้องการสิ่งหนึ่งอีกครั้ง, หรือถา

^๑ปีที่ยิ่งใหญ่ (a great year) ในที่นี้ นิทซ์เซได้พาเคฟังถึงความคิดเรื่องระยะไฟล้างโลกหรือปีแห่งไฟล้างโลกตามความเชื่อของสำนักสโคติก อันเป็นระยะที่โลกจะเกิดใหม่อีกครั้งซ้ำวงจรเค็ม

^๒Nietzsche, "Thus Spoke Zarathustra," in The Portable Nietzsche, pp. 332-333.

ท่านเคยกล่าวว่า "เจ้าทำให้ข้าพอใจ, ความสุขเอ๋ย! หยุคก่อนเถิด, ชั่วขณะนี้!" แล้ว
 ละก็ ท่านต้องการทุกอย่างกลับคืนมา. ทุกอย่างใหม่หมด, ทุกอย่างชั่ววันจันทร์, ทุกอย่าง
 ที่ถูกผูกพัน, ถูกร้อยรัด โอ, ถูาเช่นนั้น ท่านก็รักโลก. สิ่งนี้วันครทั้งหลาย, รักมันชั่ววัน
 ครและมากกว่านั้นอีก; และต่อความเศร้าโศกก็เช่นกัน, ท่านจะพูดว่า: ไปเถิด, แดง
 กลับมาอีก! เพราะว่าคุณวีนเร่ทั้งมวลของการนี้วันครภาพ."

หลังจากหนังสือ Thus Spoke Zarathustra นิทซ์เซ่ก็ไม่ได้เอ่ยถึงรายละเอียด
 ของทรศนะนิจวัฏมากนัก แต่ได้เสนอความคิดชั่วร้ายเกินชั่ววันจันทร์นี้ว่าเป็นเสมือนศรัทธา
 ของอภิมนุษย์ ในหนังสือ Beyond Good and Evil นิทซ์เซ่ได้บรรยายถึงอภิมนุษย์ของเขาว่า
 /Evil

... เขาผู้ซึ่งจงมออย่างจริงจังด้วยสายคาแบบชาวเอเชีย... ลงไปยังความคิดทั้งมวล
 ที่ปฏิเสธโลก โดยอยู่เหนือความดีและความชั่วร้าย, และไม่เหมือนกับพระพุทธรเจ้าหรือ
 โสเป็นอ่าวเขรที่ตกอยู่ใตเวทมนตร์และการหลอกลวงของศีลธรรม บางทีด้วยการกระ
 ทำคั่งกลาว, ทั้ๆที่ไม่โคตังใจ, ดวงตาของเขาอาจจะเปิดไปสู่อุดมคติที่ตรงกันข้าม นั่นคือ
 ไปสู่อุดมคติของมนุษย์ที่สมบูรณ์ที่สุด, มีชีวิตชีวาที่สุดและยอมรับโลกมากที่สุด, ซึ่งเป็นผู้ที่ไม่
 เพียงแต่โคเรียนรูที่จะกระทำในสิ่งที่โคทำมาแล้วและกำลัง เป็นอยู่เท่านั้น หากยังเป็นผู้ที่
 ต้องการ เช่นนั้นอีกทั้งคั้งที่เคยเป็นและ เป็นอยู่จนชั่ววันจันทร์, เรียกของอย่างไมรูจักอีก
 ว่า "อีกครังเถิด คั้งแต่เริ่มตน" ไม่เพียงต่อตัวเขาเอง แต่เรียกของสำหรับบทบาททั้
 หมด... เพราะว่าเขาต้องการตัวเองครังแล้วครังเล่า และทำให้ตัวเขาเป็นลิ่งจำเป็น.
 นี้คืออะไร? ไม่ใช่ลิ่งนี้ที่เป็น พระเจ้าในฐานะเป็นวงจรรันชั่วร้ายคอกหรือ?"

ในผลงานชิ้นหลังๆของนิทซ์เซ่ เขาได้หวนกลับไปพิจารณาแนวความคิดของพวกกรีก
 ซึ่งเขาเคยวิจารณ์ไว้ในหนังสือเล่มแรกของเขาคือ The Birth of Tragedy อีกครัง และข้อ
 สรุปของเขาใน Twilight of the Idols ก็คือ ทรศนะนิจวัฏในชื่อของ ศรัทธาดีโอนี่เซียน
 (Dionysian faith)

...มีเพียงในความลึกลับแบบดีโอนี่เซียน หรือในสภาวะทางจิตวิทยาแบบดีโอนี่เซียนเท่า
 นั้น ที่ความจริงพื้นฐานของสัญชาตญาณแบบเฮเลนนิคจะแสดง" เจตจำนงที่จะมีชีวิต" ของ

¹Nietzsche, "Thus Spoke Zarathustra," in The Portable Nietzsche,
 p. 435.

²Friedrich Nietzsche, Beyond Good and Evil, trans. R.J.Hollingdale
 (London: Penguin Books, 1976), p.64.

มันออกมา. อะไรเล่าที่พวกเขาเล่นกับประกันตัวเขาเอง โดยผ่านวิถีทางอันลึกลับเหล่านี้? ชีวิตนิรันดร, ชีวิตที่กลับคืนมาอีกซ้ำนิรันดร; อนาคตที่ได้สัญญาไว้และถูกทำให้ศักดิ์สิทธิ์แล้ว โดยอดีต; การตอบรับต่อชีวิตที่มีชัยเหนือความตายและการเปลี่ยนแปลงทั้งหมด; ชีวิตที่แท้จริงในฐานะที่เป็นความลับเนื่องยึดเชื้อจากการก่อกำเนิดโดยผ่านความลึกลับของเพศ ลัมพันซ์.^๑

และในตอนท้ายของ *Twilight of the Idols* นี้เอง นิทซ์เช็กได้ประกาศตัวเองอย่างชัดเจนว่า "ข้าพเจ้า, สาวกคนสุดท้ายของนักปราชญ์ดีโอนีสุส ข้าพเจ้า, ผู้สอนทรยศนะนิจวัฏ."^๒

ในงานนิพนธ์ชิ้นแรกๆ ของเขาคือ *The Birth of Tragedy* นั้น นิทซ์เช็กอธิบายคำว่า ดีโอนีสุส (Dionysus) หรือลักษณะดีโอนีเซียน (Dionysian tendency) ว่าเป็นลักษณะของอารมณ์ที่รุนแรง ซึ่งเห็นได้จากบทเพลงและการเต้นรำในพิธีกรรมของเทพดีโอนีสุส^๓ ถือเป็นลักษณะที่เกิดจากธรรมชาติตามสัญชาตญาณของมนุษย์ ลักษณะดีโอนีเซียนนี้ขัดแย้งกับลักษณะอพอลโลเนียน (Apollonian tendency) ซึ่งหมายถึงลักษณะแห่งการใช้ความคิดตรึกตรอง ค้นคว้าเพื่อสร้างลักษณะสมดุลทางอารมณ์และความงาม นิทซ์เช็กกล่าวว่า ศิลปกรรมที่สูงส่งของกรีกโดยเฉพาะ โทกนาฏกรรมนั้น เกิดจากการประนีประนอมหรือสังเคราะห์ (synthesis) ลักษณะทั้งสองนี้เข้าด้วยกัน^๔

^๑Nietzsche, "Twilight of the Idols," in The Portable Nietzsche, p.561.

^๒Ibid., p.563.

^๓ดีโอนีสุส เป็นชื่อเทพเจ้าของชาวกรีกโบราณ เป็นเทพประจำฉลองน้และเหล้าองุ่น รวมทั้งความเมามัันเกิดจากการดื่มเหล้าองุ่นด้วย ส่วนอพอลโลเป็นชื่อสุริยเทพของกรีก

^๔Cf. Kaufmann, Nietzsche: Philosopher, Psychologist, Antichrist, pp.128-129.

ในงานเขียนชิ้นต่อมา คำว่า "คีโอนีสตหรือคีโอนีเซียน" มีความหมายเปลี่ยนไป นิตซ์ใช้คำว่า "คีโอนีสต" ในความหมายของ เอกภาพระหว่างลักษณะคีโอนีสตและอพอลโล ซึ่งหมายถึง ความพยายามที่จะสร้างสรรค์แบบแห่งบุคลิกภาพให้แก่ตนเอง ด้วยการควบคุม ขารมณ หรือแปรสภาพธาตุธรรมชาติให้กลายเป็นสิ่งสร้างสรรค์ ซึ่งก็คือการกลั่นกรองสัญชาตญาณให้บริสุทธิ์ (sublimation) คีโอนีสตนี้ก็คือนลักษณะแห่งอภิมนุษย์ของนิตซ์นั่นเอง

และในที่สุด นิตซ์เขาก็ใช้คำว่า "คีโอนีสต" ในความหมายว่าเป็นสัญลักษณ์ของการยืนยันชีวิตทั้งหมด ไม่ว่าจะ เป็นความเจ็บปวดหรือทุกข์ทรมานเพียงใดก็ตาม ศรัทธาคีโอนีเซียน ก็คือ การยืนยันสูงสุดต่อชีวิต ด้วยการที่ไม่เพียงแต่จะยอมรับในชะตากรรมหรือชีวิตทั้งหมดเท่านั้น แต่ยังยืนยันด้วยความรักในชะตากรรม (amor fati) นั้นด้วย การยืนยันในศรัทธาคีโอนีเซียนเช่นนี้ ก็คือการประกาศความเชื่อในทรรศนะนิวจิว ซึ่งหมายความว่าไม่เพียงแต่เป็นการยอมรับต่อชีวิตที่ดำเนินอยู่ในขณะนี้เท่านั้น หากแต่จะยอมรับชีวิตในแบบเดียวกันนี้ซ้ำแล้วซ้ำอีกไม่สิ้นสุดด้วยความเต็มใจและชื่นชม

นักวิจารณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ทรรศนะเรื่องนิวจิวของนิตซ์นี้เป็นทฤษฎีที่นำมาอธิบายจักรวาลในแง่ภววิทยา (Ontology) โดยตรง ดังที่โคเพลสตันได้วิจารณ์ไว้ว่า นิตซ์ใช้เสนอทรรศนะนี้ขึ้นมาเพื่อเติมช่องว่างในระบบปรัชญาของเขา เพราะการที่ปฏิเสธพระเจ้าและการสร้างโลก ย่อมทำให้เกิดปัญหาว่าจักรวาลเกิดขึ้นได้อย่างไร หรือมีจุดมุ่งหมายหรือไม่ นิตซ์จึงต้องเสนอว่าจักรวาลมีวิถีดำเนินเป็นวงจรถัดท้ายกลับมาเสริมทดแทน^๑

การตีความทรรศนะเรื่องนิวจิวที่นิยมกันในอีกแง่หนึ่งก็คือ ความเห็นที่ว่าทฤษฎีนี้บ่งถึงการยืนยันความเป็นอมตะของชีวิตหรือวิญญาณ ฮอดลิ่งเคลวิจารณ์ว่า นิตซ์ใช้ไต่ถวิลหาความคิดนี้มา จากแนวความคิดของศาสนาคริสต์เรื่อง ชีวิตนิรันดรและธรรมชาติที่ไม่เปลี่ยนแปลงของพระเจ้า^๒ หรือที่ เวเบอร์ วิจารณ์ว่านิตซ์เขย่งตักของหลงใหลอยู่กับทางโลก ไม่

^๑Frederick Copleston, A History of Philosophy, Vol.7:(New York: Division of Doubleday & Company, Inc., 19๖0), p.190.

^๒Hollingdale, "Introduction," in Thus Spoke Zarathustra, p.28.

อยากจะตายแล้วสูญสลายไป อยากกลับมาเกิดอีก จึงได้เสนอทฤษฎีนิจิวัญขึ้นมา^๑ แต่เมื่อพิจารณาจากงานเขียนของนิทซ์เซอย่างละเอียดแล้ว จะเห็นได้ว่านิทซ์เซไม่เคยเชื่อในเรื่องวิญญาณอมตะแม้แต่น้อย ดังที่เขายืนยันว่า "วิญญาณก็เป็นสิ่งรู้อยู่ตายเช่นเดียวกับร่างกาย"^๒ และเขาได้โจมตีศาสนาคริสต์อย่างรุนแรง เกี่ยวกับชีวิตหลังความตายหรือความเป็นอมตะของบุคคลนั้นก็เพียงพอ "คำสัญญาที่เป็นไปไม่ได้ที่น่าดูหมิ่นที่สุด"^๓ ดังนั้นความหมายของทฤษฎีนิจิวัญสำหรับนิทซ์เซจึงไม่น่าจะเป็นเช่นดังคำวิจารณ์ข้างต้นนี้

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าทฤษฎีนิจิวัญของนิทซ์เซนี้ไม่อาจแยกพิจารณาอย่างโดดเดี่ยวในแง่จักรวาลวิทยาโดยตรงได้ หากแต่จะต้องพิจารณาทฤษฎีนี้ควบคู่กับความสัมพันธ์ที่มีต่อแนวทางการวิจารณ์จริยศาสตร์ของนิทซ์เซเท่านั้น จึงจะสามารถเข้าใจแนวความคิดของนิทซ์เซได้อย่างแจ่มชัดและเป็นระบบ ดังที่จะได้กล่าวถึงในบทที่ ๕ ต่อไป.

การพิสูจน์ทฤษฎีนิจิวัญของนิทซ์เซ

หลังจากงานเขียนเรื่อง *The Gay Science* ที่นิทซ์เซได้ประกาศยืนยันทฤษฎีนิจิวัญเป็นครั้งแรกสิ้นสุดลงในปี ๑๘๘๒ นิทซ์เซก็ได้วางแผนการที่จะกลับไปศึกษาในมหาวิทยาลัยพร้อมกับเพื่อนสองคนของเขาอีกครั้งหนึ่ง โดยปรารถนาที่จะศึกษาเพิ่มเติมในด้านวิทยาศาสตร์เพื่อนำมาเป็นข้อพิสูจน์สนับสนุนทฤษฎีนิจิวัญของเขา แผนการที่จะกลับไปศึกษาต่อและงดเขียนหนังสือหลักหักหนึ่งของนิทซ์เซนี้ มีปรากฏอยู่ในบทอุปมาที่ ๑๔๒ อันเป็นบทที่ต่อจากการเสนอทฤษฎีนิจิวัญใน *The Gay Science* ด้วย บทอุปมานี้มีหัวข้อว่า "โศกนาฏกรรมเริ่มต้น" (the tragedy begins) ได้บรรยายถึงการตัดสินใจของซาราทุสตราที่จะลงจากภูเขา และ

^๑Eugen Weber, "Moral in an Amoral World," Saturday Review 5 (August 1967) :34.

^๒Nietzsche, "Thus Spoke Zarathustra," in The Portable Nietzsche, p.333. "The soul is as mortal as the body:"

^๓Nietzsche, "The Antichrist," in The Portable Nietzsche, p.616.

"the most contemptible of all unfulfillable promises"

กลับมาอยู่ที่ท่ามกลางมนุษย์อีกครั้งหนึ่ง แต่ที่ว่าแผนการศึกษาของนิทซ์เซต้องล้มเลิกไป เขาจึงหันกลับไปหมกมุ่นอยู่กับการเขียนหนังสือตามลำพัง เช่นเคย และบทอุปมา "โสคนาฏกรรมเริ่มต้น" นี้ก็ได้กลายเป็นบทแรกของหนังสือที่มีชื่อเสียงที่สุดของเขาคือ *Thus Spoke Zarathustra* ซึ่งเขาเขียนขึ้นในช่วงเวลาที่โคกเคี้ยวที่สุดในชีวิตระหว่างปี ๑๘๘๒-๑๘๘๓ นี้เอง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่านิทซ์เซจะผิดหวังที่จะกลับไปศึกษาเพิ่มเติม แต่เขาก็ได้ยืนยันไว้ในสมุดโน้ตของเขาว่า ทรรศนะเรื่องนิจวัตน์นี้เป็น "สมมุติฐานที่เป็นวิทยาศาสตร์มากที่สุด ในบรรดาสมมุติฐานทั้งหมดที่เป็นไปได้"^๑ และโคกเคี้ยวแนวทางการพิสูจน์ทรรศนะนิจวัตน์ไว้ว่า

จำนวนพลังงานทั้งหมดมีอยู่จำกัด, ไม่ใช่มีอยู่อย่าง "ไม่จำกัด" : ขอให้เราระวังในข้อความเพิ่มเติมตอนท้ายนี้ด้วย. ดังนั้น, แม้ว่าจำนวนสภาวะ, การรวมตัว, การเปลี่ยนแปลง, และการแปรรูปของพลังงานนี้จะมีจำนวนมากมายมหาศาลจนไม่อาจนับได้ดวงก็จริง, แต่ก็ยังมีอยู่อย่างจำกัด และไม่ใช่ไม่จำกัด. แต่เวลาซึ่งจำนวนพลังงานทั้งหมดทำงานอยู่นั้น มีไม่จำกัด. นั่นหมายความว่า พลังงานเป็นเช่นเค็มตลอดกาลและกระทำการอยู่ตลอดไป. นีรันครนั้นไคฉานไปแล้ว ก่อนที่จะถึงนาที่ปัจจุบันนี้. นั่นหมายความว่า การแปรรูปทุกแบบเท่าที่เป็นไปได้มันได้เกิดขึ้นมาแล้ว. เพราะฉะนั้น การแปรรูปแบบในขณะนี้จึงเป็นการซ้ำรอยเค็ม, เช่นเดียวกับสิ่งที่ก่อให้เกิดขึ้น และสิ่งที่เกิดจากมัน, และเป็นเช่นนั้นไม่ว่าถอยหลังหรือเดินหน้าเหมือนเค็มอีก. ทรายเท่าที่จำนวนสภาวะทั้งหมดของพลังงานเกิดขึ้นซ้ำรอยเค็ม, ทุกสิ่งทุกอย่างก็จะเกิดขึ้นอีกนับครั้งไม่ถ้วน... (Werke: Leipzig, 1901, XII, 51)^๒

จากแนวทางการพิสูจน์ข้างต้นนี้ อาจสรุปและอธิบายได้เป็นข้อๆ ดังนี้คือ

(๑) จำนวนพลังงานทั้งหมดในจักรวาลมีอยู่จำกัด

จากมูลบทแรกนี้แสดงให้เห็นว่านิทซ์เซอธิบายหลักการพื้นฐานของจักรวาลในรูป

^๑ Nietzsche, *The Will to Power*, p.36. "the most scientific of all possible hypothesis".

^๒ Quoted in Arthur Danto, "The Eternal Recurrence," in *Nietzsche: A Collection of Critical Essays*, ed. Robert C. Solomon (New York: Anchor Press, 1973) pp.317-318.

ของหน่วยพลังงาน (power quantum) เขาได้ปฏิเสธความคิดเรื่อง "อะตอม" ของนักฟิสิกส์ โดยวิจารณ์ว่าเป็นเพียง "เรื่องที่แต่งขึ้นอย่างอัตวิสัย"^๑ เพราะสำหรับนิทซ์เซ่ จักรวาลคือพลังงานที่เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่มีตัวการเคลื่อนไหว (mover) ที่แยกออกจาก การเคลื่อนไหว (moving) ได้ และการสำแดงออกของพลังงาน, ลักษณะที่พลังงานกระทำ การและการแปรรูปของพลังงานไปสู่สถานะต่างๆนี้ นิทซ์เซ่เรียกว่าเป็นการแสดงตัวของ "เจตจำนงสู่อำนาจ" (the will-to-power) ในชั้นตอนต่างๆกัน การอธิบายเช่นนี้ได้แสดง ถึงความพยายามของนิทซ์เซ่ ที่จะประสานการอธิบายโลกทางกายภาพเข้ากับหลักการทางอภิปรัชญาของเขาที่ยืนยันว่า "โลกนี้ไม่ใช่อะไรอื่น นอกจากเจตจำนงสู่อำนาจ"^๒ ส่วนพื้นฐาน สำหรับการยืนยันมูลบทแรกนี้ นิทซ์เซ่อ้างจากกฎแห่งการอนุรักษ์พลังงานที่ว่า "พลังงานจะไม่ ถูกสร้างขึ้นใหม่ หรือสูญหายไป" ซึ่งเขาถือว่าจะนำไปสู่ข้อสรุปที่สองที่ว่า

(๒) การเปลี่ยนแปลงรูปของพลังงานไปสู่สถานะต่างๆย่อมมีอยู่จำกัด?

หมายความว่า ในการแปรสภาพเป็นรูปแบบต่างๆของพลังงานนั้น เนื่องจากหน่วยพลังงานพื้นฐานมีจำนวนจำกัดที่แน่นอนจากมูลบทข้อแรก รูปแบบของการแปรสภาพจึงย่อมมีจำนวนจำกัดด้วย เปรียบเทียบได้กับโน้ตเพลงที่มีจำนวนจำกัด ย่อมจะเรียบเรียงเป็นบทเพลงได้จำนวนหนึ่งเท่านั้น ถึงแม้ว่าในอนาคตจะมีบทเพลงอยู่มากมาย และในอนาคตก็จะมี การเรียบเรียงขึ้นใหม่ แต่ด้วยตัวโน้ตที่มีจำกัด ก็คาดได้ว่าจะต้องถึงจุดที่ไม่มีบทเพลงใหม่ เกิดขึ้นได้อีก

(๓) เวลาเมื่ออยู่อย่างไม่จำกัด

นิทซ์เซ่อธิบายไว้ว่า "ไม่มีอะไรที่จะป้องกันข้าพเจ้าจากการนับย้อนหลังกลับไปในอดีตจากนาฬิกา แล้วกล่าวว่า "ข้าพเจ้าไม่อาจนับไปถึงที่สิ้นสุด" ได้; เช่นเดียวกับที่ข้าพเจ้าสามารถนับไปข้างหน้าจากนาฬิกาเดียวกันนี้ไปได้ไม่สิ้นสุด."^๓ ซึ่งหมายความว่า เวลาไม่มีจุดเริ่มต้นและสิ้นสุด ดังนั้นเวลาจึงมีอยู่อย่างไม่จำกัด

^๑Nietzsche, The Will to Power, p.339. "a subjective fiction"

^๒Nietzsche, Beyond Good and Evil, trans. Hollingdale, p.49.

"The world is the will to power and nothing else."

^๓Nietzsche, The Will to Power, p.548.

(๘) เพราะฉะนั้น การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของพลังงานจึงซ้ำรอยเดิมเป็นวงจร นิทซ์เชื่อว่า ถ้าหากการแปรรูปของพลังงานที่มีจำนวนจำกัดนี้ เป็นการแปรรูปไปสู่จุดมุ่งหมายแห่งการพัฒนาใดๆ หรือเป็นการแปรรูปสู่จุดจบที่ว่างเปล่าแล้ว การแปรรูปของพลังงานนั้นก็หาที่จะถึงจุดมุ่งหมายนั้นๆ ไปแล้ว เพราะเวลาในอดีตได้ผ่านไปแล้วอย่างไม่จำกัดหรือไม่อาจหาจุดเริ่มต้นจากเวลาในอดีตได้ แต่ทว่าสภาพในปัจจุบันนี้ก็คือ ยังปรากฏการแปรรูปแบบของพลังงานอยู่ทุกขณะ เมื่อเป็นเช่นนี้ ย่อมสรุปได้ว่า การแปรรูปแบบของพลังงานในปัจจุบันเป็นการแปรรูปที่เคยเกิดมาแล้วในอดีต และย่อมจะเกิดขึ้นอีกในอนาคตอย่างแน่นอน เพราะรูปแบบของพลังงานมีอยู่จำกัดจำนวนหนึ่งเท่านั้น และนี่ก็คือการซ้ำรอยเดิมของการแปรรูปของพลังงานในวงจรแห่งกาลเวลาที่ไม่มีสิ้นสุด

ข้อพิสูจนทรรศนะเรื่องนิจวฏฐของนิทซ์เข้ดงกล่วนี้ ได้ก่อให้เกิขอวิจารณ์และโต้แย้งในหลายประเด็นด้วยกัน ดังต่อไปนี้

ประเด็นแรก ทรรศนะนิจวฏฐนี้ขัดแย้งกับกฎเทอร์โมไดนามิกส์ข้อ ๒ ที่ว่า "กระบวนการแปรรูปของพลังงานย่อมไปสู่จุดอิมิตัวของพลังงาน (entropy) เสมอ นั่นคือ จักรวาลกำลังเสื่อมลง (running down) อยู่ทุกขณะ" ซึ่งหมายความว่า พลังงานกำลังถูกใช้หรือหายไปทุกที และจักรวาลไม่มีทางเกิดซ้ำได้อีก

ฮอลดีงเกล ได้โต้ข้อขัดแย้งนี้ว่า กฎของเทอร์โมไดนามิกส์นี้สามารถนำมาอธิบายระบบของปรากฏการณ์ที่มีขนาดปานกลาง (medium-sized system) เช่น ระบบสุริยจักรวาล ได้เท่านั้น แต่ไม่สามารถนำมาอธิบายระบบที่มีขนาดเล็กระดับโมเลกุล หรือ ระบบใหญ่ในปรากฏการณ์ทั้งหมดของจักรวาล และยังไม่สามารถอธิบายถึงปรากฏการณ์แรกเริ่มของโลกทางฟิสิกส์และเคมีได้ด้วย เนื่องจากกฎข้อสองนี้ไม่อาจบอกถึงต้นกำเนิดของการสะสมพลังงานในจักรวาลเพื่อที่จะถูกแปรรูปไปสู่จุดอิมิตัวในปัจจุบันนี้ได้ นอกจากนี้ หากว่าจักรวาลกำลังอยู่ในสภาพเสื่อมสลายจริงๆแล้ว ด้วยเวลาที่ผ่านมาไม่จำกัด จักรวาลนั้นก็ควรที่จะเสื่อมสลายไปหมดสิ้นนานแล้ว เช่นที่นิทซ์เข้เดโนไว้ก่อน นอกจากจะถือว่าเวลามีอยู่จำกัดหรือมีแหล่งที่ให้พลังงานแก่จักรวาลได้แก่ พระเจ้า เป็นต้น เท่านั้น กฎข้อสองของเทอร์โม-

ไคนามิกส์จึงอาจเป็นจริง และจักรวาลไม่มีวันเกิดซ้ำได้ใหม่อีก นอกจากเป็นพระผู้เป็นเจ้า^๑
/พระประสงคของ
อย่างไรก็ตาม นักวิทยาศาสตร์ปัจจุบันได้พยายามค้นคว้าเกี่ยวกับ ต้นกำเนิดของ
แหล่งพลังงานในจักรวาล เพื่อหาคำตอบให้กับปัญหาของกฎเทอร์โมไดนามิกส์ข้อสองนี้ที่ว่า
จักรวาลได้แหล่งพลังงานจากที่ใดในการนำมาใช้จนถึงจุดอิมพัลส์ นักดาราศาสตร์ค้นพบว่ามี
บริเวณของจักรวาลที่เรียกว่า หลุมดำ (black hole) ซึ่งเป็นบริเวณที่มีมวลหนาแน่นที่สุด
และมีแรงดึงดูดสูงมาก จนกระทั่งพลังงานทุกชนิด แม้แต่แสง ถ้าถูกดึงดูดเข้าสู่หลุมดำนี้แล้ว
ก็จะไม่สามารถหลุดรอดออกมาได้ นักวิทยาศาสตร์จึงตั้งข้อสันนิษฐานว่า ถึงแม้จักรวาลที่
เรารับรู้อยู่นี้ กำลังเสื่อมถอยพลังงานลง แต่ก็อาจมีบางแห่งของจักรวาลที่มีการหดตัวและ
สะสมพลังงานขึ้นใหม่ ซึ่งอาจจะได้แก่บริเวณหลุมดำนี้เอง ดังนั้น จึงอาจเป็นไปได้ว่า ใน
ขณะที่บางส่วนของจักรวาลกำลังดำเนินไปตามกฎข้อสองของเทอร์โมไดนามิกส์นี้อยู่ อีกส่วน
หนึ่งของจักรวาลก็กำลังย้อนทวนกฎนี้อยู่ จักรวาลจึงอาจหมุนเวียนเป็นวงจรแห่งการสะสม
พลังงานและใช้พลังงานไปไม่สิ้นสุด^๒

แต่ถึงแม้ว่าจักรวาลจะดำเนินไปในวิถีทางเป็นวงจรก็ตาม แต่ก็ยังไม่มีข้อพิสูจน์
ที่เพียงพอว่า การแปรรูปของพลังงานจะเป็นไปในรูปเคมีย่างสิ้นเชิง นอกจากจะต้องยืนยัน
ในหลักการนิยัตินิยม (Determinism) ซึ่งนิทซ์เช็กได้กล่าวไว้ว่า "การผสมผสานแต่ละ
ครั้ง เป็นเงื่อนไขสำหรับลำดับแห่งการผสมผสานที่ตามมาทั้งหมดภายในชุดลำดับเดียวกัน, การ
เคลื่อนไหวอย่าง เป็นวงจรของการซ้ำรอยเคมีย่างสิ้นเชิงทั้งหมด จึงจะถูกแสดงออกมา"^๓
ซึ่งหมายความว่า การแปรรูปของพลังงานที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์ต่างๆ จะต้องเชื่อมโยงเกาะ
เกี่ยวกันเหมือนลูกโซ่ วงจรของเหตุการณ์จึงจะถูกดึงกลับสู่การซ้ำรอยเคมีย่างสิ้นเชิง (แต่จาก
การที่นิทซ์เช็กยืนยันลัทธินิยัตินิยมในทฤษฎีเรื่องนี้เอง ทำให้นักวิจารณ์ส่วนใหญ่มีความ

^๑R.J. Hollingdale, Nietzsche: The Man and His Philosophy (London: Routledge & Kegan Paul, 1965), p.312.

^๒Cf. Isaac Asimov, Please Explain (London: Coronet Books, 1978) pp.134-135.

^๓Nietzsche, The Will to Power, p.549.

เห็นว่า เป็นเรื่องที่ขัดแย้งกับแนวความคิดเรื่องเจตจำนงสุ่อ่านาจของนิทซ์เซ่เอง) ซึ่งเรื่องนี้จะได้อธิบายถึงในบทที่ ๕ ต่อไป

ประเด็นที่สอง ได้แก่วิचारณ์ของ จอร์จ ซิมเมล (Georg Simmel) ซึ่งได้โต้แย้งข้อพิสูจน์เรื่องทฤษฎะนิจวัญของนิทซ์เซ่ โดยกล่าวว่า ถึงแม้โลกและจักรวาลจะประกอบด้วยธาตุพื้นฐานหรือหน่วยพลังงานที่มีจำนวนจำกัด แต่ก็ไม่มีเหตุผลพอเชื่อถือได้ว่า ในเวลาอันไม่จำกัดนี้ การแปรรูปของพลังงานจะกลับมาซ้ำรอยเดิมอีกครั้งจนนับไม่ถ้วน ซิมเมลได้สมมุติว่า มีล้ออยู่ ๓ อัน ขนาดเท่ากัน หมุนอยู่บนแกนอันเดียวกัน บนล้อทั้งสามมีจุดที่เรากำหนดให้มีแนวตรงกันก่อนที่จะเริ่มหมุน สมมุติให้ล้อที่ ๑, ๒ และ ๓ หมุนด้วยความเร็ว n , $2n$ และ n/π ตามลำดับ ซิมเมลยืนยันว่า ล้อทั้งสามนี้จะไม่มีวันหวนกลับมาอยู่จุดเริ่มต้นที่เรากำหนดให้มีแนวตรงหมายตรงกันอย่างแน่นอน เขาสรุปว่า

ดังนั้น ถ้าหากว่าในโลกนี้มีการเคลื่อนไหวสามแบบ ที่ความสัมพันธ์ของมันสอดคล้องเหมือนกับล้อทั้งสามดังกล่าว, ถ้าเช่นนั้น การผสมผสานของรูปแบบการเคลื่อนไหวนั้นก็จะมีทางหวนกลับมาสู่รูปแบบเบื้องต้นได้. จำนวนของส่วนประกอบที่จำกัดนั้นไม่ก่อให้เกิดหลักประกันอย่างแน่นอนว่า ในเวลาอันไม่จำกัดสำหรับการเคลื่อนไหวนั้น สภาพของการเคลื่อนไหวจะซ้ำรอยเดิมไม่เปลี่ยนแปลง. ในธรรมชาติเป็นกรณีที่น่าอัศจรรย์ ออกไป การเคลื่อนไหวต่างๆในโลกอาจจะถูกจัดสรรให้ตรงกันไปตามวิถีแห่งการผสมผสานกันที่ซ้ำรอยเดิมเสมอ แต่ขอสมมุติที่เป็นไปโคขางคน ก็โคให้ขอพิสูจน์อย่างเพียงพอแล้ววว่า ขอพิสูจน์สำหรับทฤษฎะเรื่องนิจวัญนั้นเป็นเรื่องลวงค่า."

ข้อโต้แย้งของซิมเมลนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า ถ้าหากรูปแบบของการผสมผสานถูกกำหนดอย่างแน่นอนเช่นเดียวกับล้อทั้งสามแล้ว การซ้ำรอยเดิมจะไม่มีทางเกิดขึ้น / แต่ข้อสมมุติฐานนี้ได้ปฏิเสธการเปลี่ยนแปลงใดๆที่อาจเกิดขึ้นเป็นเงื่อนไขเพิ่มเติมที่เป็นไปได้ในช่วงเวลาที่ไม่จำกัด ในขณะที่ทฤษฎะเรื่องนิจวัญถือเอาเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงทุกอย่างที่เป็นไปได้ ดังนั้น ข้อโต้แย้งของซิมเมลยังไม่สามารถนำมาอ้างสำหรับปรากฏการณ์ทั้งหมดได้เพียงพอ

ประเด็นสุดท้าย ที่สำคัญยิ่งก็คือ การพิสูจน์ทฤษฎะเรื่องนิจวัญอาจจะเป็น

^๑ Quoted in Ivan Soll, "Reflections on Recurrence," in Nietzsche: A Collection of Critical Essays, p.328.

ไปได้ก็เพียงในค่านครกวิทยาเท่านั้น เพราะการซ้ำรอยเดิมทุกประการของเหตุการณ์ทั้งหมดเป็นวงจรตามทฤษฎีนี้ ย่อมหมายความว่า เหตุการณ์ที่ซ้ำรอยเดิมในแต่ละวงจรเป็นเรื่องอยู่นอกเหนือความทรงจำหรือจิตสำนึกที่ต่อเนื่อง นิทซ์เซที่จะเกิดอีกครั้งในค.ศ. ๑๘๘๘ ของวงจรในอนาคต ก็ไม่สามารถจดจำได้ว่าเคยสอนทฤษฎีเรื่องนิจิวัญนี้มาก่อน ทุกสิ่งทุกอย่างในแต่ละวงจรมีจะต้องเริ่มต้นใหม่หมดแล้วจึงดำเนินไปเหมือนเดิม ดังนั้นจึงไม่มีทางพิสูจน์ได้แน่นอนว่าทฤษฎีเรื่องนิจิวัญเป็นสมมุติฐานที่เป็นจริงได้โดยตรงด้วยประสบการณ์หรือบันทึกหลักฐาน

ถึงแม้นิทซ์เซจะอ้างว่าทฤษฎีเรื่องนิจิวัญนี้เป็นสมมุติฐานที่เป็นวิทยาศาสตร์ที่สุดก็ตาม แต่ทฤษฎีนี้ก็เป็นที่ยอมรับน้อยมากในหมู่นักวิทยาศาสตร์ เพราะนอกจากการที่ไม่สามารถพิสูจน์ทฤษฎีนี้ได้โดยตรงแล้ว ภายในตัวทฤษฎีเองก็ยังมีคลุมเครือและขัดแย้งในตัวเองอยู่ด้วย ซึ่งได้แก่ปัญหาที่ว่า เวลาของวงจรจักรวาลที่ซ้ำรอยเดิมนั้นเป็นเวลาใหม่ที่เคลื่อนรุดหน้าไปเรื่อยๆไม่สิ้นสุด หรือว่าเป็นเวลาเดิมที่ซ้ำรอย ถ้าเป็นกรณีแรก วงจรแห่งการซ้ำรอยเดิมก็จะต่อเนื่องกัน โดยที่เหตุการณ์ซ้ำเดิมก็จริง แต่เวลาของเหตุการณ์นั้นไม่ใช่เวลาเดียวกัน แม้จะใช้ชื่อวันเดือนปีเหมือนกันก็ตาม และเวลาย่อมหวนกลับไม่ได้ แต่ในเมื่อวงจรของจักรวาลนี้มีได้เพียงแบบเดียว ไม่อาจผันแปรเป็นอื่น การกล่าวว่วงจรแห่งจักรวาลแบบเดี่ยวนี้เป็นวงจรที่ต่อเนื่องกันหรือซ้ำเดิม ก็ไม่ได้ให้ความหมายใหม่หรือเป็นข้อมูลเพิ่มเติมทางวิทยาศาสตร์แต่อย่างใด และหากจะยืนยันว่าเป็นการซ้ำรอยเดิมของวงจรในเวลาเดิม ก็ยังเป็นเรื่องไร้ความหมายและขัดแย้งในตัวเอง เพราะเท่ากับว่ามีเพียงวงจรของจักรวาลเพียงวงจรเดียวที่เกิดขึ้น ไม่มีความแตกต่างที่จะระบุว่า เป็นวงจรใหม่หรือเก่าแก่แค่ไหน

จะเห็นได้ว่า ทฤษฎีเรื่องนิจิวัญและการพิสูจน์ดังกล่าวข้างต้นนี้ยังไม่ชัดเจนและมีข้อบกพร่องอยู่ นิทซ์เซเองไม่ได้เสนอข้อพิสูจน์สำหรับทฤษฎีเรื่องนิจิวัญนี้ในหนังสือที่ตีพิมพ์เป็นเล่มสมบูรณ์แม้แต่เล่มเดียว ข้อพิสูจน์ดังกล่าวปรากฏอยู่แต่ในสมุดโน้ตที่รวบรวมขึ้นภายหลังเท่านั้น เหตุผลข้อหนึ่งที่เขาไม่ได้ตีพิมพ์ข้อพิสูจน์นี้ไว้จึงเป็นไปได้ว่า นิทซ์เซเองก็เห็นว่าเหตุผลสำหรับพิสูจน์ทฤษฎีนี้ยังไม่เพียงพอนัก ดังที่โลกกล่าวถึงในพัฒนาการแนวความคิดทฤษฎีเรื่องนิจิวัญของเขาแล้วว่า นิทซ์เซผูกพันกับความคิดนี้ในทาง อภิปรัชญา เป็นอันค้ำ

แรก การพยายามหาข้อพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์จึง เป็นเพียงการให้เหตุผลเพิ่มเติมสนับสนุน ความเชื่อของเขาเท่านั้น และในงานเขียนของเขาได้เน้นถึง ผลทางจิตวิทยาที่จะ เกิดจาก ความเชื่อในทฤษฎีเรื่องนิจวัฏมากกว่าค่านอื่น ดังนั้นการพิสูจน์ทฤษฎีเรื่องนิจวัฏว่าจะ เป็นจริงได้แค่ไหนจึงมีความสำคัญน้อยกว่าความสัมพันธ์ของทฤษฎีนี้กับแนวความคิดอื่นๆ ของ เขา คังทีน็ทซ์เซได้ย้่าว่าทฤษฎีเรื่องนิจวัฏนี้เป็น "ความคิดแห่งความคิดทั้งหลาย" และ เป็น "แนวคิดที่ยิ่งใหญ่ที่สุด"^๑ ในกระบวนการความคิดของเขา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ Quoted in Ibid., p.321. "the thought of thoughts"... "the mightiest of thoughts"